
ПАМ'ЯТІ ІГОРЯ АВЕНІРОВИЧА БАРАНОВА

22 квітня 2001 р. на 56-му році життя пішов від нас відомий вітчизняний археолог, доктор історичних наук Баранов Ігор Авенірович, все життя якого було пов'язано з Кримом.

Він народився 5 лютого 1946 р. у м. Сімферополі в сім'ї військовослужбовця. Ще в шкільні роки Ігор Авенірович познайомився з патріархом кримської археології, видатним ученим і педагогом Олегом Івановичем Домбровським, який мав великий вплив на становлення його особистості.

У 1964 р. І.А. Баранов поступив на І курс загальнонаукового факультету Кримського педагогічного інституту, звідки в 1966 р. перейшов на заочне відділення історичного факультету Одеського державного університету, який успішно закінчив у 1970 р. Навчання у вузах поєднував з трудовою діяльністю. У 1965 р. працював лаборантом Інституту мінеральних ресурсів Держгеолкому СРСР.

Від 1 березня 1966 р. і до останніх днів свого життя працював в Інституті археології НАН України, пройшовши шлях від лаборанта до заступника директора Кримського філіалу інституту і завідуючого середньовічним відділом філіалу. Ще в юності, захопившись історією та археологією середньовічного тюркомовного населення Кримського півострова, І.А. Баранов присвятив цій «темній»

сторінці в історії Таврики все своє життя. Вже до захисту кандидатської дисертації в 1977 р. він був досвідченим дослідником, який мав за плечима значний досвід польових досліджень (розкопки еталонної салтово-маяцької культури поселення Тау-Кипчак) і низку наукових статей. В кандидатській дисертації І.А. Баранову вдалося узагальнити безліч матеріалів і вперше обґрунтувати виділення кримського варіанта салтово-маяцької культури. Це був значний крок у вивченні ранньосередньовічних старожитностей півострова. У тому ж році вчений починає цілеспрямовані археологічні дослідження середньовічного Судака, які й продовжував до кінця життя. Від 1977 до 1998 рр. він був незмінним начальником Судацької експедиції. Завдяки цим 20-літнім розкопкам уперше з'явилася можливість представити картину історії цього найбільшого середньовічного міста Східного Криму. Певним підсумком наукової діяльності І.А. Баранова стала його монографія «Таврика в епоху раннього середньовіччя», що вийшла у 1990 р., де були узагальнені практично всі відомі матеріали з історії і археології Криму VIII – першої половини X ст. Ця праця вченого, що отримала широку популярність як у нас в країні, так і за рубежом, залишається й нині настільною книгою всіх, хто займається ранньосередньовічною історією і археологією півострова.

Підсумком багаторічної плідної праці дослідника стала докторська дисертація «Таврика в составе Хазарского каганата», яка була успішно захищена в 1994 р. Колегі і друзів завжди вражала широта його наукових інтересів. В останні роки Ігор Авенірович займався атрибуцією і публікацією письмових джерел з історії тюркомовних народів. І тут ним були отримані нові цікаві результати.

Продовжуючи справу, почату О.І. Домбровським з виховання молодого покоління археологів, І.А. Баранов багато часу приділяв підготовці молодих фахівців.

За довгі роки роботи Ігор Авенірович створив цілу школу дослідників; деякі з них вже за-

хистили кандидатські дисертації і продовжують справу, почату вчителем. І.А. Баранов стояв біля витоків і по суті був головним ініціатором створення Кримського філіалу Інституту археології НАН України на базі відділу археології Криму.

Все життя, починаючи ще зі служби в Збройних Силах, І.А. Баранов брав активну участь у суспільному житті. У 1966 р. його було обрано членом виконкому Центрального району м. Сімферополя, а в 1998 р. — членом виконкому Сімферопольської міськради. Підсумком наукової і суспільної діяльності стало його обрання в 1998 р. на посаду Голови Республіканського комітету Криму з охорони і використання пам'яток історії й культури. На цій посаді він зареко-

мендував себе як талановитий організатор, чуйний, але разом з тим вимогливий і принциповий керівник.

Наукова громадськість країни по заслугах оцінила багаторічний труд Ігоря Авеніровича. Його було обрано членом-кореспондентом Кримської академії наук, а в 2000 р. він отримав високе звання заслуженого діяча науки і техніки Автономної Республіки Крим.

На жаль, багато ще із задуманого вченим не вдалося завершити. Були повністю підготовлені до друку дві монографії, декілька десятків статей. Їх найшвидша публікація — справа учнів і колег дослідника.

Світла пам'ять про Ігоря Авеніровича Баранова назавжди залишиться в серцях його близьких, друзів, колег.